

MAKACS FAGGATÓZÁSOD SORA

GOBBY FEHÉR GYULA

Mintha a konyha előtti pumpa nyikorgását hallanám néha. Hajnalban arra ébredek, hogy ütemesen pumpál valaki az ablak előtt, már futnék is megnézni, ki ébredt előttem, s csak a lábam önkéntelen mozdulatára döbbenek rá, hogy már régen nincsen semmiféle pumpa a házunk előtt, már nincs meg az az ablak, amely alatt a konyhában aludtam, s ha kitekintettem az udvarra, a szemem előtt ragyogtak föl a hajnal első sugarai. Minden évszaknak megvolt a maga öröme. Szerettem azt is, ha a nedves tavaszi fákat pillantottam meg a rózsaszínű fényben, s nekem tetszett az is, ha a fák karján csüngő fehér hócsomókat világította meg a nap. Ha nem volt nagyon hideg, megnyekeregtettem a pumpát, és úgy mosdottam, hogy a nyakamba ömlött a vízszugár. Anyám gyakran szidott is érte, minek pocskolom tele a járdát vízzel, talán attól félt, hogy megfázom, talán a testvéreim álmát sajnálta, hadd aludjanak még egy kicsit. Azt a pumpát nagyra becsültük. Akkor még egészséges volt az általa nyert víz, s abból volt bőven, hiszen mindössze kétszáz méterre tőlünk hullámzott a Kis-Duna. A kút csöve mindössze hét-nyolc méterre fúródott a föld felszíne alá, és senkinek se jutott eszébe, hogy ellenőriztesse a víz minőségét, hiszen hasonló kutakból ivott az egész Telep. Ma már csak a fülemben él a hangja a kútnak. Néha arra ébredek, hogy itt nyikorog az ablakom alatt, s olyankor úgy érzem, képes vagyok kipattanni az ágyból, s körbefutni az utcát, hogy lássam a hajnal első rózsaszínű sugarait kedvenc fáimon.

Mintha indiai őserdőbe vetettük volna be magunkat, úgy hatoltunk be a Duna melletti erdőbe. Úgy éreztük magunkat, mintha Maugli nyomát követtük volna. Hittünk benne, hogy találkozhatunk Baluval, a bölcs medvével, még akkor is, ha nem lesz olyan nyugodt és olyan megértő, mint dzsungelbeli társa. Hittünk benne, hogy a szürke nyulakon és vörös lángként távolban villanó rókákon kívül farkasok is tanúznak errefelé, és minél jobban dobogott a szívünk minden ismeretlen zajra, még a váratlanul felröppenő rigók csapkodására vagy a fejünk felett hirtelen kopácsolni kezdő búbosbanka dobolására is, egymást hangos szóval biztatva egyre beljebb merészkedtünk a zöld rengetegbe. Bátorságunk bizonyítéka volt a teli zseb makk, amit a tölgyfákról szedtünk. Zölden is leszedtük a kupacsokat, nekünk az is zsákmánynak számított, otthon aztán osztályoztuk, meg is számoltuk a szerzeményt, külön raktuk az érett termést az éretlentől. Klikkerezés közben makkban lehetett fizetni, s aki adós maradt, az újabb kirándulást szervezett az erdőbe, hogy ismét megrakhassa a zsebét. Akkor még élt a folyó mentén a tölgyes, hosszú kilométereken át húzódott Futak felé, aztán még tovább végig a parton, s a hatalmas fák alatt gazdag élet alakult ki, amiből mi keveset láttunk, csak éreztük azt a nyüzsgést, zсібongást, erőt, ami az erdő alján lüktetett.

Mintha az élete függne tőle, úgy tisztogatta édesapám a kis piros Tomos motorbiciklit, ahányszor csak volt rá ideje. Lemosta a csővel, megmosta habbal, megkenté olajjal, aztán egy apró benzines rongyot vett a kezébe, azzal törölgette. Nagyon vigyázott rá, pedig az apró motor csak helyettesítette élete álmát, az autót. Megelégedett volna olyan autónak csúfolt háromkerekűvel is, amelyet a csehek gyártottak, s amire gondolva én mindig imádkozni kezdtem, nehogy a házba bekerüljön, mert tudtam, hogy az egész utca rajtunk röhögne, ha apám azon a sklapancián robogna végig az ablakok előtt. Nem is érte meg, szegény, hogy megvegye a háromkerekűt, de élete végéig ott maradt neki a motor, amit naponta szeretgethetett. Vigyázott rá nagyon, úgy nézett rá, mint az egyszer megszerzendő autó zálogára, úgy is kezelte, azért is állította naponta az udvar közepére, azért is simogatta, pátyolta olyan sokat. Leesni is csak kétszer esett le róla, mindkétszer részegen, amikor elvesztette az egyensúlyát. Először a kormány bal oldalán a gumihengert kellett kicserélni, másodszer az elülső kerék néhány küllőjét. Nagyobb

és titokzatos szemek, olyannyira átizzottak a ködfüggönyön, hogy a szeppentebb természetűeket óvatosságra figyelmeztették.

– Egyszer még meglátja, hogy öngyújtogatóvá lesz a mi emberünk, az bizonyos! Mániája a tűz, annak füstje valamely vámpíri homály lobogásából elővarázlott füstalakzatok felsorakoztatása, amit már színházi rendezései alkalmával is előszeretettel használt – mondta Maruska, és biztos léptekkel találta meg az utat a Remete odújáig.

A ny. zászlós a nőt óvatosan, bizonyos távolságról követte, de amikor a mondott ember amerikai kopója, amely az izzó tuskók takarásában szunyókált, a jövevényekre a fejét se emelintette, már a férfi is bátrabban követte a magabiztos előfutárt.

A Remete tőle megszokott közömbösséggel fogadta látogatóit a hordópléh tetőzetű kifutón, majd minden idegeskedés nélkül vezette őket a limlomos előke mögötti földlakásba, ahol meglehetősen barátságos volt a hangulat, csupán a mennyezetről alácsüngő kéz- és lábszár-csontok látványa hagyott némi viszolygást az érkezőkben. A Remete helyel kínálta Maruskát és a ny. zászlóst, s mint aki valamely tegnap félbeszakadt beszélgetést folytatna a nővel, könnyed és csevegő hangon arról kezdett beszélni, hogy a gyorsan pergő idő csodálatos valami, olyannyira illékony és mulandó, akár az emlékezet.

– Közben hét kerek éve már, hogy megugrottam a halál elől! – zárta hirtelen rögtönzött eszmefuttatását a Remete, miközben héjában sült krumplit rakott vendégei elé egy gyöngyvirágos tálcán az asztalra, és melléje kortyolnivalónak paradicsombefőttet öntött kristálypoharakba.

A hirtelen beállt csendet a ny. zászlós törte meg nagy sokára, mert kezdett bizony kínossá válni a fene nagy hallgatás a nő részéről. Arról kezdett beszélni, ami megbízatása volt, mármint hogy Macskovics asszonyság keményen meghagyta öccse előállítását a lakótelepre.

– Mi ott emeleti tőszomszédok vagyunk, tetszik tudni, és megbízott vele, hogy önt ha szükséges, akár karhatalmilag toloncoljam elibe, mert arról a bizonyos kutyabőrről meg miegyébről gondol önnel diskurálni – hallotta a ny. zászlós kissé bizonytalanná vált, de tartalmában egyáltalán nem rá jellemző kifejezésekkel tűzdelt monológját, ami még feszélyezettebbé tette amúgy is megbillent lelkiállapotát.

– Ön ki lenne, kedves uram? – kérdezte a Remete.

kamrába gurította a biciklit, s még útközben is lecsipentett róla valamiféle, csak általa látott maszatot.

Mintha dunnába süppedtem volna, olyan érzésem támadt, mikor életében először vett a térdére Cili néni. A hatalmas és kövér asszony húsa befogadott, dundi karjai körbefolytak rajtam, és húsos szája a fülembé susogott. Cili néninek nem született gyermeke, erről édesanyám többször is tárgyalt velem, de olyan ügyekről meséltek, amelyeket föl sem fogtam, meg sem jegyeztem. Nekem önző módon titokban tetszett, hogy Cili néni engem kényeztet, s akkor örül legjobban, ha velem énekelek. Imádoztam énekelni. Többször hallottam dicsekedni, olyan szép hangja volt fiatal korában, hogy operaénekesnek akarta taníttatni a tanító bácsi, de édesapjáiék nem engedték el otthonról, mert az erkölceit féltették. Két dal juttatja eszembe ma is Cili nénit. Először mindig azt énekelte el, hogy *Oh, du lieber Augustin, Augustin . . .* A másik kedvenc dala az volt, hogy *Eresz alatt fészkel a fecske . . .* Tőle tanultam, s ha magam elé dúdolom őket, ma is érzem, hogy süppedek lefelé, és a nyakam köré fonódik két dundi kéz, amelyekből az Albus szappan rózsairata árad, s amelyek akkor is hűvösek, ha kinn a nyár heve perzsel.

Mintha szalmabábu lennék, úgy rángatott a két nagynéném, mikor ruhát varrtak nekem. Balról Julis néni beszélt hozzám, de szavait nem értettem, mert a fogai közzé csipentett négy-öt gombostűt, azokon keresztül mondta a magáét, jobbról meg Etus néni hadakérozott nyugtalansággal, miközben a szemüvege minduntalan lecsúszott az orra hegyére. Maradj már. Mondta, és én akarattal úgy vettem, mintha a szemüvegének beszélne, valamiért belém bújta a kisördög, pont akkor, pont abban a percben jött rám, hogy kirohanjak az utcára, végignyargaljak a könyéknyi magasságú forró porban, s elkiálttam magam a sarkon: Jani! Jani! Gyere elő! A nagynénik ide-oda mozgatták a kezem, Julis néni a hónom alá dugta a centimétert, érthetetlenül dűnnyögött a tüskéként előremeredő gombostűk mögött, Etus néni meg egy rántással letépte rólam a felfércelt kabátujjat, közben szidalmazta a szemüveget. Ne csúszkálj már. Mondta. Sose fejezem be a munkát, ha ennyit moco-rogsz. Közben én rohanni szerettem volna, és el is rohanok, ha az ajtóban időnként meg nem jelenik anyám kíváncsi arca. Édesanyám nem mert benézni, egyrészt, mert úgy akart tenni, mint akit nem túlságosan érdekel a dolog, hiszen a nagynénik nem pénzért dolgoztak a ruhámon,

hanem ajándékba varrtak, másrészt, mert attól félt, hogy még nagyobb zűrzavart okoz, ha beleszól az ingyen készülő alkotásba, vagy engem abriktol a nénik szeme láttára. A két néni minden vasárnap nálunk ebédelt, s olyankor tudtam meg apránként a történetüket. Olyanok voltak, mint az élő lexikonok, nemcsak saját megőzvegyülésük esetét, hanem a család messze élő tagjainak sorsát is fejből tudták, egymás szavába vágva mesélték, s minden alkalommal ugyanazokat a kifejezéseket, ugyanazokat a fordulatokat használták. Szerintük Albert bátya nagyfejű volt, Bálint bátya lapátkezű, Julis nénije férje szájából egész nap lógott a cigaretta, s az is vitte el a sírba, és Etus nénije férje sohase hal meg, ha időben kezdi fogyasztani a bivalytejet. Mikor nem rángattak se erre, se arra, hanem az asztalnál ültek, szívesen hallgattam őket napestig, s az egész utca csodálkozott, mikor egyszer kiböktem, hogy nekem tizenhat nagybátyám és nyolc nagynéném van. Senki sem hitte el, pedig később utánaszámoltam, s bizony igaz volt. Kár, hogy nem tudtam megismerni mindegyiket.

Mintha magam hegedülnék, úgy élvezem a mesterek muzsikáját. Első lemezem Mendelssohn hegedűversenye volt, harminckilenc éve hallgatom azt a zenét, mégse tudom megunni. Édesapám nagyon szerette volna, ha zeneiskolába járok. Vett nekem egy háromnegyedes gyermekhegedűt, büszkén hozta haza, azt hitte, elindított a zene felé vezető úton, most már csak idő kérdése, mikor válik belőlem igazi művész. Annak rendje és módja szerint beíratott Mák tanár úr osztályába, s a kemény tokkal a kezemben el is indultam én hetente négyszer az iskolába. El is indultam két hónapig, de csak első két nap mentem oda be. Az első órán a hosszú kezű tanár beállított a sorba, heten voltunk, mint a gonoszok, felhangolta a hangszeremet, aztán ráállította az ujjamat az egyik húrra. Ez a kis gé! Mondta. Hangja szigorú volt, pedig nem mertem volna kétségbe vonni, hogy éppen az a kis gé. Hallgattam, és visszafojtottam a lélegzetemet, mert amíg beállította a kezemet, olyan erős konyakszag ömlött az orromba, hogy felfordult tőle a gyomrom. Most egy-két hétig. Mondta Mák tanár úr szigorúan. Ezt a kis gét fogod gyakorolni. Amíg tökéletesen. Mondta az arcomba. Nem játszod. Érted? Bólintottam, mert lélegezni nem mertem, s elkezdtem nyűni a kis gét, vagyis a vonót. A tanár úr több figyelmet nem pazarolt rám, többet nem is érdekelt, mert úgy hallottam, hogy a hegedűm csúnyán nyávog,

visít, néha torzan fütyül a kezemben. Eleinte meg is rettentem saját magamtól, de amikor lopva körbepislantottam, azt láttam, mindenki el van foglalva saját kis géjével, velem nem törődtek, hát negyvenöt percig én is húztam le-föl a vonót, ahogy a többiek. A tanár úr kikísért bennünket, érkezett a másik csoport, s ez megisméltődött másnap is. Beállította a kezem, orromba lehelte a konyakos levegőt. Tartsd magasabbra a. Mondta a tanár úr határozottan. Hegedűt. Ne engedd lekodadni a. Mondta hátrafordulva a szomszédom hangszerétől. Kezed. Megint furcsán nyarvogott a kezemben a vonó, állandóan szégyelltem magam, s mikor belegondoltam, hogy ez a folyamat még hónapokig fog tartani, elrejtettem a hegedűt egy bozótban, inkább zavarócskáztam egy órát a gyerekekkel. Két hónap telt el, mire Mák tanár úr megkérdezte az utcán apámat, hogy beteg vagyok-e még. Otthon kitört a ribillió, édesapám elővette a nadrágszíjat, de anyám megvédett, s a hegedűm fölkerült a szekrény tetejére. Elő nem vettük soha, nem emlegettük, nem beszéltünk többet róla. Talán anyám megtörölte néha, mert mikor anyám meghalt, a tokja tiszta volt. Nem lesz belőle hegedűművész. Mondta anyám a nadrágszíj ítélete előtt, s igaza lett. Azóta se tudom, hol keressem a kis gét, de nagy élvezetem hallgatom David Ojsztrahot a régi lemezen ma is. Nem tudom, David hány hónapig gyakorolta a kis gét, de nem irigylem érte.

Mintha kötelekkel tartaná, úgy érzem magam álmomban. Pókhálók szövényébe keveredem, az ember azt hiszi, egy karcsapással ki lehet törni belőlük, de ez nem igaz, a hálók kemények, nehezen téphetők, s a számuk végtelen. Hiába haladok át rajtuk, mindig újabbak kerülnek elé, rácsavarodnak az ujjaimra, rátekerednek a karomra, már olyan, mintha pókhálóba bugyolálták volna, az arcomra tapadnak, egyre nehezebben szabadulok tőlük, a szememre ragadnak, haladni, továbblépni sem lehet, amíg legalább részlegesen meg nem tisztítom a fejemet, csak annyira, hogy kilássak a pici résen, ami a szemhéjam előtt keletkezik. Régi, poros, pók nélkül hagyott pókhálók váltakoznak frissen szövött, napfénytől ragyogó hálók. Könnyen szétomló, gyöngye és ragadós hálók váltakoznak kemény szálú, a hegedű húrjához hasonlatos, éles és pattanó, zengő hangot hallató hálók. Beleizzadok a küzdelembe, de mikor felébredek, sohasem tudom, hogy hol voltam, hova igyekeztem, merre tartottam. Azzal nyugtatom magam, az a fontos, hogy

nem álltam meg, nem adtam meg magam az elérem kerülő és körém tekeredő hálónak. Valójában nem tudom, nem én magam vagyok-e a pók.

Míntha nem is a Duna mellett kamaszodtam volna, sohasem szerettem a horgászást. Mindig is furcsálltam, hogy jó eszű emberek órák hosszat ülnek a parton, s meredten figyelik a botok végét, anélkül, hogy bármi másra gondolnának, rádiót hallgatnának, könyvet olvasnának, pasziánszoznának. Nem értettem, ma sem értem a szenvedélyes horgászok világát. Ennek ellenére sokszor horgásztam. Gyakorlati oka volt mindig. Egyszerű ágra kötöttem a zsinórt, kezembe se vettem bambuszrudat vagy műanyag botot, kiszaladtam a Kis-Dunára, és fél óra alatt fogtam magamnak vacsorára valót. Ma is jobban szeretem az apró halat, mint a többi. A Kis-Dunában sűrögtek-forogtak a kárászok, compók, veresszárnyúak, keszegek és balinok. Aprók voltak, de ízletesek. Ha az ember bevágta a horgot a vízbe, két szusszanás után már rángatta is valamelyik a zsinórt. Ha nem ment a dolog, nem is volt érdemes kiülni a partra. Otthon gyorsan megtisztítottam őket, s anyám serpenyőjében pár perc alatt megsültek. A valódi horgászok némi utálattal nézték a zsákmányomat, ők a kicsi halakat legfeljebb csalinak fogadták el. Nem is ettek olyan jót soha, mint én. Anyám tudta, hogy megfelelő barnára kell sütnie az adagot, ne sokat törődjek a szálkákkal. Ropogott a fogam alatt a hal, s elégedetten nyugtáztam, hogy maradt még valamennyi időm olvasni. Szerettem a parton üldögdélni, de nem azért, hogy a botokat figyeljem, a víz illatát kedveltem, a csöndet, amit csak néha zavart meg egy-egy csónakban ülő horgász mocorgása. Olvastam a Duna-parton, s a folyó összekötött távoli országokkal, távoli emberekkel.

Míntha minden emberi keserűség, évszázados bánat sűrűsödött volna anyám énekébe, mikor mosott. Nem szerettem ezeket a napokat, legszívesebben kitaláltam valami ürügyet, hogy megszökhessek otthonról. Pedig elkelt a segítségem, mert apró termetű édesanyám nehezen küzdött meg a teli teknővel, s ha egyedül maradt, mindig apránként hordta bele a vizet, arra se volt ereje, hogy egyszerre öntse ki, fazékkal meregette ki a cserélni valót. Amint odaállt a mosni való ruha elé, hozzáfogott egyhangú, szívembe markoló énekéhez. Később megtanultam, hogy ez a *parlando*, a szöveg ritmusát követő panaszének, megtanultam azt is, hogy anyám tulajdonképpen az őshazából hozott dallamkincset használja, de hiába ismertem meg az iskolában, otthon nehéz volt

elviselni, nehéz volt végighallgatni anyám énekét. Nem kérdeztem meg soha, miért éppen mosáskor fog bele jajongásába. Gyakran énekelt akkor is, mikor főzött, de akkor a megszokott népdalok, ritkán magyar nóták hallatszóttak a konyhából. Mintha nemcsak a ruha, anyám lelki élete is átment volna egyfajta tisztálkodáson, mikor kimosott. Ha nem lógok el, hanem figyelek, rengeteg dolgot megtudtam volna róla. Az ereszkedő formájú dalok, az ősi ötfokú hangkészlet, az ismétlődő dallam mind arra szolgált, hogy anyám elpanaszolja bajait, kibeszélje gondjait. Soha nem énekelt ugyanazt a szöveget. Ismétlődtek benne szavak, hiszen szinte minden strófát úgy kezdett, hogy *Jaj, Istenem . . .*, de amit előadott, az mindig a legutóbbi események összefoglalása volt. Úgy éreztem, mintha hallgatóznék, mikor a szavaira is figyeltem. Mosás közben öntötte ki minden fájdalmát ebben a hosszas éneklésben. Szégyelltem magam, ha kihallgattam, s szégyelltem, hogy esetleg a szomszédok megismerik családi titkainkat. Gyorsan rájöttem, hogy senki sem képes odafigyelni erre a monoton, egy hangot hosszan ismételtető recitáló dallamtípusra. A szomszédok egyszerűen tudomásul vették, hogy anyám mos, rá se hederítettek, miket énekel. Ma már sajnálom, hogy nem volt bátorságom lejegyezni néhány panaszát, néhány történetét, néhány szövegét. Azért kerülöm a falusi temetéseket, mert ott még néha fölhangzik az a régi siratóének, amit olyan sokszor hallgattam otthon. Egyre kevésbé kell ettől tartani. Ha meghallom, mindig könnyes lesz a szemem, az ismerősök elcsodálkozhatnak, milyen közeli viszonyban voltam szegény megboldogulttal. Mikor amerikai filmekben azt látom, hogy minden magára valamit is adó polgárnak hetente pszichológushoz kell járnia, mindig az jut eszembe, inkább énekelnék ki bánatukat, mint édesanyám. Egyikünknek sem ártana, ha időnként őszintén kibeszélnék bűnkat, bánatunkat, mindjárt könnyebb lenne a szívünk. Be kell vallanom, én sem élek ezzel a lehetőséggel. Addig tartom vissza a sírást, míg egyszer bele nem török.

Mintha igazi háborút folytatnánk, olyan hevesen vívtuk a foci-meccseket a két gát között. Ha más nem akadt, akkor rongylabdával, később gumival, aztán egyre inkább már igazi focilabdával, mert egyre többen szereztek maguknak bőrből készült, hamisítatlan sporteszközt. Hogy valaki valódi természetét megismerd, csapatba kell állítani. Meséket mondani többé-kevésbé mindenki tud, s aki jóbeszédű, hadarós,

az könnyen megszedíti a társaságot. Amikor azonban meccs közben mond valamit, azt nemigen agyalja ki előre. Éveken át fociztunk együtt, igaz barátságok születtek azon a százötven méter széles, mintegy kétszáz méter hosszú füvesen, amelynek két végén leállítottuk a két-két téglát kapunak. A küzdelem fordulatai lehetővé tették, hogy mindegyikünk megnyilatkozzon akkor is, ha vesztt, akkor is, ha győzött, s a vitatott helyzetekben bizonyosságot tettünk igazságérzetünkről meg önzésünk határaitól. Pár hét után pontosan tudtuk, ki fog utánaszaladni az ellenfélnek, ha az elvette tőle a labdát, s ki adja fel a harcot, előre tudtuk, ki vitatja majd, hogy a két téglá között haladt el a labda, már mosolyogtunk a bajszunk alatt, ha olyan ellenféllel kerültünk szembe, akit alaposan megforgathattunk, mert a végén mindig saját lába akadályozta a cselezésben. Lajcsi minden alkalommal először balra indult a labdával. Egyszerűen másként nem tudott cselekedni. Ha akarattal jobbra indult, akkor vagy elesett, vagy olyan erősen indított, hogy a labda messzire gurult tőle. Peti nem volt képes hátrálni, ha egyenesen nekivezette a focit, biztos félrelépett, mert képtelen volt hátrább szökkenni, és úgy fogadni a támadó felet. Karezs kegyetlenül lerűgött mindenkit, akit utolért. Ismertük egymást és megtanultuk úgy elfogadni a többieket, amilyenek voltak. A focisaták sok mindenre megtaníják az embert, csak oda kell figyelni.

Mintha nagy kegyet gyakorolna, Etus nénje tanított rajzolni. Maga elé tette a papirost, meghegyezte a ceruzát. Aztán belátta, hogy ezzel a módszerrel én csak megfigyelő lehetek. Akkor elébem tette a papirost, kezembe nyomta a ceruzát. De ez a megoldás se tetszett neki. Mellém ült, a széket egészen az enyém mellé helyezte, de akkor nem fért a jobb kezemhez, amelyet irányítani akart. Mögém rakta a széket, átnyúlt a vállam fölött, megragadta a csuklóm. Akkor meg én fesselegtem, mert nyomta a vállamat. Fogta magát, visszaült az asztal másik oldalára, új papirost helyezett maga elé, új ceruzát hegyezett magának. Te is rajzolj. Mondta. Én is rajzoló. Aztán majd összehasonlítjuk. Sohasem tanultam meg szépen rajzolni, ahogy szépen írni se tudtam. Apám gyönyörű betűket kanyarított, ha nekifogott. Őket a népiskolában erre oktatták. Aki nem rajzolta elég szépre, kerekre, formásra a betűket, annak Kasza tanító nádpálcával verte a tenyerét. Én apró bolhákat kapartam sorba, nem figyelt rájuk senki. Apám nem nézett a füzeimbe, viszont ha

meglátta az írást, sóhajtott, gyorsan odébbállt, mert különben Kasza tanító módszerét kellett volna alkalmaznia. Etus nénye is így járt a rajzzal. Kövér kacsákat festett nekem meg olyan cirmos cicát, amilyen csak a német gobelineken látható. Én azon mód elvont kriksszkraksszal választam, amitől megrémült, és békén hagyott. Halála előtt megajándékozott két festményével. Az egyikben kicsi pásztorlány terelgeti a réten a kövér libákat, a másikon az említett cirmos ül egy gombolyagon. A szekrényben őrzöm őket, nehogy a látványuk elvegye a kedvem mindenfajta művészettől.

Míntha pecázni menne, úgy jött el hetente többször is Schneider úr a szomszédos Marcsához. Fekete szatyrában olyankor már ott volt a hal, amelyet a halászoktól vett a Duna-parton, s amellyel otthon dicsekedett. Nem tudom, milyen horgász volt valójában, mert én csak a Marcsa udvarában láttam, s egyszer az ágyában is, mikor arra vetemedtem, hogy belessek az ablakon. Semmi különösét sem sikerült megpillantanom. Igaz, hogy az ágyon heverészték, de éppen beszélgettek. Schneider úr arról szónokolt, ha ő egyszer nyugdíjba vonul, akkor minden áldott nap pecázik. Marcsa azt mondta, akkor jól készítse fel a botját. Úgy nevettek, hogy rengett alattuk az ágy. Én meg eliszkoltam, mert nem akartam, hogy észrevegyék, amint szemtelenül kukucskálok. A szüleimtől hallottam meg, hogy Schneider úr csak egyike volt Marcsa szeretőinek. Még kettőt ismertem személyesen. Az egyik az a szlovák kőműves volt, aki segített az asszonynak tetőt javítani, a másik meg az a boszniai sofőr volt, aki mindig narancsot vagy banánt hozott a táskájában. Sokat törtem a fejem, mi szépet találnak Marcsában, hiszen olyan pufók és hatalmas testű asszony volt, hogy megrettentem tőle, mikor először jelent meg a konyhaajtóban. Nem jöttem rá az okokra. Meg kellett szoknom, hogy vannak dolgok a földön, amelyekre nincs magyarázat.

Míntha angol lord lenne, úgy jelent meg az iskolában Tomanek. Amíg fel nem öltötte a lila kockás kabátot, nem is tudtuk, hogy evangélikus vallású. Tulajdonképpen nem is ő, hanem a szülei voltak vallásosak. Karácsonyra ajándékcsomagot kaptak német hitsorstársaiktól. Tomanek új viselete általános feltűnést keltett. A leggazdagabbaknak sem volt olyan ruhája, mint neki. A kissé bő kabát válltömege olyan alakúvá tette, hogy még Tarzán is megirigyelte volna. Mikor harmadnap feltette

a hasonló lila kockás anyagból készült kalapját is, általános zűrzavar keletkezett. Még óra alatt is kinyílt néha az ajtó, a felsősök szeretnék volna megbámulni Tomaneket. Otthon közöltem apámmal, hogy beiratkozok az evangélikusok közé, de csupán a vállát vonta meg. Mikor ezt megismételtem anyám előtt is, az előkapta a nyújtófát, futással kellett mentenem a bőrömet.

Mintha dadogni szeretne, de nem sikerül neki, úgy beszélt Erdélyi, a képkeretező. A nagymama fényképét hozta haza, sötétbarna keretbe rakta, köréje keskeny passepartout-t hagyott. Szerintem úgy nézett ki a mama, mint egy körözött bűnöző, de erről mélyen hallgattam, nehogy édesapám megsértődjön. Erdélyi meg olyan elragadtatással beszélt művéről, ahogy lelkes művészek szoktak. Talán. Tessék megnézni. Mondta. Egész biztosan lenyűgözi a látogatókat. Nyelt egyet, az volt az érzésem, mindjárt dadogni fog, de tévedtem, tovább fecsegett. A hatása óriási. Mondta Erdélyi. Sikerült elérnem, hogy az üveg fénye úgy verődjön vissza, még az is kiemelje az öreg hölgy arcvonásait. Kissé lihegett ettől a mondattól. Klasszikus arcéle van a hölgynek. Mondta egy szuszra. Ősi vonásai. Elfogott a nevetethnék, de mikor láttam, hogy apámék nem nevetnek, kénytelen voltam visszafogni magam. A művész nemcsak a nagymamát cipelte haza, hanem saját festményeit is hozta. Az olajfestmények erdőt ábrázoltak. Az egyikén hatalmas agancsú szarvas álldogált a tisztáson, a másikon a fák között ködszalag terjengett, állatok nem látszottak. Nagyon olcsón adom. Mondta Erdélyi. Tudják maguk, mennyibe kerül az anyag? Igazi német festékekkel dolgozom, hogy tartós legyen a mű. Mondta. Nem kerül többbe, mint egy vasárnapi ebéd. Nem tudom, miért volt az az érzésem, hogy dadogni fog. Végül is minden szót sikeresen kimondott. Csak éppen a szó közepén bicsaklott meg a hangja. Érezhető erőfeszítést tett, hogy a megkezdett szót folytassa. Iga-zán nem számo-lom drá-gán. Mondta. A szavak közepén volt egy kis szünet. Furcsállva néztem, hogy szüleim ezt nem vették észre, vagy udvariasságból úgy tettek, mint akik ezt nem veszik észre. Tes-sék megte-kinte-ni ezt az er-dőt. Mondta Erdélyi. Ilyen er-dőt ke-ve-sét lát-tak az él-etben. Bámultuk a megfestett erdőt mindnyájan. A művész nem sajnálta a drága német festéket. Csomókban lógott a festék a fák oldalán, a barna különböző árnyalatai lógtak egymás mellé kenve a törzs ábrázolatában, s a zöld mindenféle variánsai a lombok között. Tes-sék

oda-figyelni. Mondta Erdélyi. Eredeti művet kí-nálok, ké-rem. Mondta hatásosan. Alá is ír-tam, ké-rem. A mű-vész alá-írá-sa megdup-lázza az ér-tékét. S valóban, a festmény jobb alsó sarkában ott pompázott az aláírás. Majdnem akkora volt, mint középtűt a szarvas. Erdélyi 1965. Erre sem sajnálta a festéket a mester. A szám után akkora pontot tett, hogy aprócska hegyet alkotott a képen. Szemmel láthatóan büszke volt az aláírására a mester, mert többször is megmutatta apáméknak. A családi tanács ennek ellenére úgy döntött, nem vásárolunk ere-deti festmé-nyeket, hiszen ott pompáztak a falon Etus néni kacsái és pász-torlányai. Azok tarkasága kielégítette a család művészet utáni igényét.

Míntha sohasem akarna reggel lenni, olyan sokáig tartottak a kártyacsaták Papandopulosznál, a szabónál. A mester széles faasztalát körülülték a felnőttek, hevesen csapkodtak, magyaráztak, néha ujjongtak, mi gyerekek meg a szoba homályos sarkába húzódtunk, ott játszottunk a frissen felmosott deszkapadlón, senki sem figyelt ránk. Nem adott nekünk a szabó semmiféle különleges játékszert, üres gurigákat hajított oda, a kályha elől hozhattunk magunknak kukoricaszárát, és ha nagyon könyörögtünk, kaptunk egy-egy resztlit az elhasznált cérnákból, amivel összekötöttük a szárdarabokat, azok lettek az ökröcskék. Leginkább azt játszottuk, hogy az ökröcskék hazahúzzák a gurigakocsikat a mezőről, versenyeztünk, kinek a fogata ér előbb haza, aztán meg összeütözköztek a kocsik, lelökdöstük egymás gurigáit a pallóútról, az győzött, aki egyedül maradt versenyben. Miközben a nagyok beleizzadtak a kártyacsata hevébe, mi egyre halkabban titkokat meséltünk egymásnak, jókat neveltünk a furcsa felnőtteken meg az élet csodáin, s aki elszunnyadt, azt lefektettük a sarokban álló kerevetre. Sokszor nyúltam el ott magam is, s csak akkor ébredtem föl, mikor apám a vállára vett, hogy hazacipeljen. Nagyon megsirattam Papadopuloszt, a szabót, mert éppen akkoriban halt meg, mikor szobája félhomályát kihasználva csokolózni kezdtem Icukával, a Vastagék lányával, aki napközben mindig úgy tett, mint aki nem is ismer engem, viszont azokon a hosszú estéken macskaként bújt az ölembe. A mester halála után többé nem volt hajlandó megismerni.

Míntha lekvárban tapiskálnánk, úgy ugráltunk a zuhogó nyári esőben a sárban. A cseppek hatalmas buborékokat vetettek, anyám mindig azt mondta, ha buborékokat vet az eső, akkor még sokáig esik, és én boldog

voltam, hogy a langyos zuhatag még sokáig tart, ugráltam és daloltam az esőn, mintha egy megkergült amerikai táncos lennék. Meztelen lábujjaim között csúszott a sár, néha felakadt egy-egy sárcomó, akkor azt erős rúgással vettem el jó messzire magamtól, közben hánytam-vetettem magam, mint a csikó. Tudtam, hogy apám ilyenkor azt morgja a foga között, hogy vesztét érzi ez a gyerek, mert mindig ezt mondta, ha nem tudtam parancsolni magamnak, de nem törődtem vele, még magasabbra ugráltam, még veszettebb gyorsasággal iringáltam a sárban, egész addig, amíg bele nem fáradtam, vagy ki nem szólt anyám, hogy kész az ebéd. Kevés hasonló alkalom akadt. Talán háromszor vagy négyszer volt ilyen langyos nyári zuhany, de élénken emlékezetembe vésődtek, mert olyan felszabadult perceket kevészer él át az ember, mint amikor a folyékony iszapban táncol.

Mintha nagy titoknak lennének birtokában, úgy jártak-keltek az udvarban Kószó János és édesapám. Időnként a kamrába bújtak, apám munkaasztalán rajzolgattak, majd elszaladtak a városba valamilyen alkatrészért. Besettenkedtem én is a műhelybe, bámultam én is a papírra vetett vonalakat, de hamar meguntam a dolgot, a gépek nem érdekeltek. Apám életének egyik nagy csalódását okoztam. Azt hitte, ha neki nem volt lehetősége kitanulni mérnöknek, majd a fia eléri mindazt, amire ő vágyott. Feltaláló szeretett volna lenni, egyetemet végzett mérnök, ismert gépszakértő. Nekem meg minden szerszám kihullott a kezemből. Képtelen voltam egyenes vonalat húzni a vonalzóval. Ha kívánságára szétszedtem a biztosítékot, sohase tudtam összerakni. Többször kísérleteztem velem, hátha már megváltoztam, de mindannyiszor anyám mentett meg a pofonoktól. Ha velem vésette ki a falban a vezeték helyét, ami villanszerelés közben a legegyszerűbb feladat, az elkészített csatorna girbegurba lett. Ha a kezembe adta a Bergman-csövet, hogy a hajlítóval szorítsam meg, könyéket készítek rajta, olyan alakzatokat kaptam, mint a pereg. Lemondott álmáról, többé egyszerűen nem vett emberszámba, mikor Kószóval belefogtak a munkába. A szeméttelen talált, használhatatlan villanymotorból alkottak asztali fúrógépet. A motort át kellett tekerceselni, némelyik darabját újjal helyettesíteni, az egész hetekig tartó munka nem érte meg a kínlódást, de ők csinálták, egész áldott nap szorgoskodtak, amíg ott nem állt a munkaasztal végére csavarozva a kicsi gép, amit mindenkinek illett megcsodálni. Még engem

is odahívtak, egy percre megfeledkezve róla, hogy engem már kitagadott a szerelésből apám. Hümmögtem, bólogattam, helyeseltem, igyekeztem úgy tenni, mint aki el van ragadtatva, hogy az első pillanatban, amikor másfelé néznek, eltűnjek a helyszínről, nehogy nekem kelljen kipróbálni a masinát, mert tudtam, hogy azonmód felrobbanna a kezemben. Vagy kiégne, vagy eltörne a tengelye, vagy egyszerűen szétesne darabokra. Hiába éreztem apám sóvárgását, engem riasztott a gépek világa, akkor éreztem jól magam, ha gondolnom se kellett rájuk.

Mintha egy távoli világ mesés alakjait ismerném meg, úgy nézegettem a nagynénéim kopott bőrdöndjéből előkerült fényképeket. Széles arcú és széles szoknyájú asszonyokról derült ki, hogy apai és anyai dédnagyanym, egy hervadozó virág mellé állított huszárról, hogy a nagyapám, és rengeteg ismeretlen legényről, hogy mind szerelmesek voltak egyik vagy másik nénembe. Előkerülnek azok fényképei is, akik Arkanzaszba távoztak, egy tépett szélű képen Chicago felhőkarcolói előtt pózol Adalbert bácsi, s olyan ijedten néz a lencsébe, mintha attól félne, most tartóztatják le azonmód. Julis nénje nem szereti, ha turkálók a képek között, s mikor harmadszor történik meg, hogy elsírja magát, végre rájövök, hogy ami nekem érdekesség, egzotikus mese, ismeretlen pofa szorosra szabott katonaruhában, az neki egykori szerelme, kínos emlék, de most is élő fájdalom, amitől annyi év után sem képes megszabadulni. Bekattintom hát a bőrdönt, mintha koporsót zártam volna le, nyugodjanak békében, ennyi maradt meg belőlük. Csak akkor kerülnek elő, csak addig él emlékük, amíg akad kéz, amely kihalássza őket a rongyok alól, s még tudja, kik ezek a merev szemmel bámuló távoli lények, akiket lencsevégre kapott az egykori fotográfus.

Mintha családtagjaim lennének, úgy védem a békákat a Hágli partján bóklászó csapattól. Petyi találja ki először, hogy gyíkokat gyűjt. Éktelen sikítással szalad szét mindenki, hogy gyíkot fogjon, aztán fölharsan a röhögés, kettőt találtak, de mindkettő otthagya a farkát, s megszabadult üldözőitől. Petyi szerint érdemesebb békára vadászni. A Hágli valóságos békaparadicsom. Az állóvizet imádják a békák, s a Hágli tele van árnyékot adó fűzfákkal, sekély vizében rengeteg vízinövény terem, a vízipókok meg a szúnyogok jóféle enivalót biztosítanak a békaseregnek. Petyi fűzfavesszőre szúrja az elfogott állatokat, a partra hajtított vessző ide-oda ráng, amerre a szökni vágyó békák viszik, s vartyognak,

brekegnek, jajonganak az elfogottak. Ezt nem csináljuk. Mondom hátafóztottan. És mikor értetlenül bámulnak rám, elkapom a vesszőt, csupálom le róla az átszúrt torkú csúszómászókat, hiába kapadozik Petyi, addig ki nem adom a kezemből a vesszőt, amíg üres nem lesz. Verekedni akarsz? Kérdi ellenfelem dühösen. Azt akarom, hogy békén hagyjátok a békákat. Mondom. S már birkózunk is, a többiek körbeállnak bennünket, drukkolnak. Mindenki azt hiszi, hogy Petyi győz, hisz egy fejjel nagyobb, mint én, de most nem magamért, a békákért küzdök, belerántom Petyit a Hágli sarába, lenyomom a fejét a vízbe, hiába prüszköl, hiába próbál fölemelkedni, az én lábam jobb támasztékot talál, az övé minduntalan kicsúszik alóla, végül nevetni kezd. Köpködi a vizet, a haján zöld fűcsomó. Te békakirály. Mondja. Te vagy a békák királya a Hágliban. Mindenki röhög, a többiek is visszadobálják saját zsákmányukat a vízbe, s kissé furcsállva néznek rám. Te békakirály. Még napokig mondogatják, ha eszükbe jut az eset.

Mintha gyász borult volna az egész Telepre, mikor meghalt Kiskovács Janika. Nyílt szemű, csendes kisfiú volt, egyetlen bűne, hogy szerette a labdáját. A tarka labdát a németországi nagytata hozta ajándékba, mikor hazatért, hogy feleségül vegye Blazseknét. A hatvankét éves ember azt állította, hogy kamaszkora óta szerelmes Blazsekné született Harmath Annamáriába, csak éppen nem volt alkalma erről soha nyilatkozni. Annamária tizenkilenc évesen ment férjhez Blazsekhez, ő is megnősült, s többé nem volt értelme szerelemről, ifjúkori álmokról, érzelmekről beszélni. Még említeni sem volt szabad őket, hiszen akkor a már megkötött, és többé-kevésbé jól működő házasságok bomlottak volna föl. Romantikus történet volt a két magára maradt ember egymásra találása. Özvegy Kiskovács János és özvegy Blazsek Pálné egymás mellé ültek, s fogták egymás kezét, miközben a felbolydult család, felnőtt gyermekeik és számos unokájuk izgatottan rohanguk körülöttük. Nem voltak elragadtatva az esettől, de megakadályozni se tudták. Jó képet vágtak a dologhoz, ebédet főztek, összejöttek, tárgyaltak, ittak. Kiskovács Janika meg labdázott a szép tarka labdával. S a labda kigurult az útra, el akarta gázolni egy autó. Ezért vetette magát Kiskovács Janika az autó elé. Így mesélte a Telep. S valószínűleg így is történt. És Kiskovács Jánosnak hatvankét éves korában sem adatott meg, hogy boldog legyen. Továbbra

is fogta Blazsekné kezét, de úgy érezte, hogy az unokája labda után nyúló karja választja el őket.

Mintha sorjázni akarna az értelmetlen halál, Janika temetése után látszólag minden ok nélkül leesett a tetőről Vámos Edgár, az ács. Vámos sohasem ivott, nem volt beteg, nem volt túl kövér, hogy a vérnyomása okozta volna a pillanatnyi megszédülést, senki sem sejtette, miért lépett a létra mellé, mégis megtette a végzetes lépést. Négyen dolgoztak a tetőn, egybehangzóan azt állították, senki sem volt a közelében, senki nem lökte meg, senki sem csapta be, senki se kényszerítette Vámost a végzetes lépés megtételére. Mégis megtörtént, s a szomszédok szomorúan kísérték ki az ácsot a Futaki úti temetőbe. Nem szerettem a temetéseket. Unalmasnak találtam őket. Hosszasan tartott, amíg elénekelték a megszokott zsoltárokat, hosszasan beszélt a pap, hosszú volt az egész ceremónia. Úgy éreztem, egymást csapja be a gyászoló tömeg, amikor szomorú képet vág, miközben folynak az előkészületek a koporsó elhantolására. Egymást csapja be, mert közben vidáman beszélget, pletykákat közvetít, üzleteket köt, találkát beszél meg, szórakozik, még viccek is elhangzanak, pedig csöndben kellene lenni, búslakodni, gyászolni. Elegendő volt az emberek kétszínűségéből, pedig én is bújócskáztam a többiekkel, klikkert cseréltem apámék háta mögött, átmásoltam a számtan házit Mikitől, aki az osztály legjobb matematikusa volt. Ennek ellenére bántott, hogy nem lehetek őszinte. Nem lehetek vidám, amikor röhöghetnékem van, nem kiabálhatok, amikor ordítani való kedvem van, nem futkározhatok, amikor unom az egy helyben való álldogálást. Szerettem volna, ha sokáig senkit sem kell temetni. Félttem a haláltól, de ezt nem voltam képes beismerni még magamnak sem.

Mintha a mesékből léptek volna elő, olyan barátokat találtam ki. Meglevő barátaimat tartottam sakkban a képzeletbeli figurákkal. Csofálkozva hallották, hogy rajtuk kívül milyen remek embereket ismerek. Pali, a bokszoló érdeklődéssel hallgatta, hogy van egy súlyemelő barátom is, aki sört iszik, hogy meghízzon. Tamás, apám segédje leesett állal fülelt, mikor elmeséltem neki, hogy egyik barátom még a rádió lámpáit is meg tudja javítani. Sokan szerettek szelíd természetemért, finom beszédemért, tréfás kedvemért, de nekem még több ember kellett, ezért szaporodtak nem létező ismerőseim. Magam se vettem észre, mikor

lettek azok többségben, akiket én találtam ki, s mikor tűntek el mellőlem azok, akik a maguk akaratából választottak barátnak.

Mintha mindig az Ezeregyéjszaka meséit olvasnám, úgy merültem el könyveimben. Mikor a Csendes Don került a kezembe, napokig éltem a kozákok életét, mikor a Vörös és feketét olvastam, magam is a társadalmi felemelkedés útjait kerestem a francia századokban, mikor Tom Jones élete nyílt meg előttem, vidéki angol nemessé lettem. Egyszer csak rádöbentem, hogy ezer lehetőség tárul ki előttem, és sajnálkozva bámultam a haverokat, akik azon rágódtak, felveszik-e őket bádogosinasnak a hajógyárba, vagy asztalosnak a bútorgyárba. Ettől többet kívántam magamnak, de lehet, hogy ugyanakkor kevesebbet is, hisz ennyire konkrét, kézzelfogható, a valóságot óhajtó, célszerű és azonnal életre kelthető kívánságom nekem nem is támadt. Beértem azzal, hogy átéltem Raszkolnyikov lelki válságait, udvaroltam Anna Kareninának, együtt izgultam Juliennel. Talán ezért nem voltam arra képes, hogy halálosan komolyan vegyem Nesztor tanár úr goromba vicceit, ha nem sikerült tökéletesen a számtanfeladat megoldása, vagy Icuka elutasítását, mikor bálba akartam vinni. Ezer életet élhettem, de annak az egynek, ami csupán enyém volt, annak a felületén lubickoltam.

Mintha az egész életem mással történt volna. Más járt a Hágliba pecázni, más turkálta föl a hatalmas tölgyek alját Cili nénivel gomba után kutatva, más puszilta meg Icuka nedves száját, miközben a föl nőttek verték a blattot a szabó asztalán. Mintha más írta volna ezeket a történeteket. Én csak szájátva bámulom mindazt, ami történt, s közben múlik körülöttem az élet, szerencsére, unatkozni nincs idő, mert újabb történet kezdődik, valaki azt is majd megírja, mintha maguktól születnének ezek az esetek, s magától alakulna könyvvé a róluk szóló szöveg.